Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

JĘZYKI OBCE

EGZAMIN MATURALNY 2009
na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie

SPRAWOZDANIE OKRĘGOWE

Wrocław 2009

Opracowanie:
Grzegorz Przybylski, Agnieszka Sibiga

© Copyright by Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu 2009

SPIS TREŚCI

1. Wyniki egzaminu z języka angielskiego i niemieckiego 4
2. Komentarz do wyników egzaminu z języka angielskiego 10
POZIOM PODSTAWOWY 10
POZIOM ROZSZERZONY 13
3. Poprawność językowa na poziomie rozszerzonym – analiza porównawcza realizacji zadań sprawdzających stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych i poziomu języka w wypowiedzi pisemnej 16
4. Komentarz do wyników egzaminu z języka niemieckiego 26
POZIOM PODSTAWOWY 26
POZIOM ROZSZERZONY – część I 29
POZIOM ROZSZERZONY – część II 31
5. Czy błędy językowe w wypracowaniach na poziomie rozszerzonym są związane z metodą komunikatywną? 32

1. Wyniki egzaminu z języka angielskiego i niemieckiego

Do egzaminu przeprowadzonego z języka angielskiego w dniu 5 maja 2009 r. przystąpiło po raz pierwszy 27191 zdających (tabela 1). Język niemiecki zdawało 7 maja 2009 r. 8850 osób (tabela 2).

Tabela 1. Liczby uczniów na egzaminie maturalnym z języka angielskiego – zestaw standardowy[1]

Wyszczególnienie	Liczba zdających				
	obowiązkowo			dodatkowo	RAZEM
	poziom podstawowy	poziom rozszerzony	RAZEM	poziom rozszerzony	
OKE Wrocław					
LO	13895	3752	17647	215	17862
LP	3205	50	3255	7	3262
LU	357		357		357
T	5473	79	5552	11	5563
TU	146	1	147		147
RAZEM	23076	3882	26958	233	27191
dolnośląskie					
LO	10370	2816	13186	160	13346
LP	2411	38	2449	6	2455
LU	253		253		253
T	3640	54	3694	8	3702
TU	100		100		100
RAZEM	16774	2908	19682	174	19856
opolskie					
LO	3525	936	4461	55	4516
LP	794	12	806	1	807
LU	104		104		104
T	1833	25	1858	3	1861
TU	46	1	47		47
RAZEM	6302	974	7276	59	7335

[1] Wszystkie statystyki w opracowaniu podano według stanu na dzień 30 06 2009 r.

Tabela 2. Liczby uczniów na egzaminie maturalnym z języka niemieckiego – zestaw standardowy

Wyszczególnienie	Liczba zdających				
	obowiązkowo			dodatkowo	RAZEM
	poziom podstawowy	poziom rozszerzony	RAZEM	poziom rozszerzony	
OKE Wrocław					
LO	3677	507	4184	163	4347
LP	1133	14	1147	4	1151
LU	312	5	317	1	318
T	2759	71	2830	24	2854
TU	178	2	180		180
RAZEM	8059	599	8658	192	8850
dolnośląskie					
LO	3000	385	3385	95	3480
LP	890	6	896	2	898
LU	200		200		200
T	1771	10	1781	2	1783
TU	92		92		92
RAZEM	5953	401	6354	99	6453
opolskie					
LO	677	122	799	68	867
LP	243	8	251	2	253
LU	112	5	117	1	118
T	988	61	1049	22	1071
TU	86	2	88		88
RAZEM	2106	198	2304	93	2397

Z języka angielskiego pomyślnie złożyło egzamin pisemny na poziomie podstawowym 88,9%, zaś na poziomie rozszerzonym jako przedmiot obowiązkowy 99,9%. Razem w województwie dolnośląskim i opolskim egzamin zdało 90,5% absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przystępujących do egzaminu po raz pierwszy (tabela 3). W stosunku do ubiegłego roku zdawalność spadła o 3 punkty procentowe.

Tabela 3. Wskaźniki dotyczące zdawalności egzaminu maturalnego z języka angielskiego

zdający	Uzyskali co najmniej 30% pkt na egzaminie obowiązkowym					
	poziom podstawowy		poziom rozszerzony		RAZEM	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
OKE Wrocław						
LO	13265	*95,5*	3749	*99,9*	17014	*96,4*
LP	2515	*78,5*	49	*98,0*	2564	*78,8*
LU	179	*50,1*			179	*50,1*
T	4468	*81,6*	78	*98,7*	4546	*81,9*
TU	96	*65,8*	1	*100,0*	97	*66,0*
RAZEM	20523	*88,9*	3877	*99,9*	24400	*90,5*
dolnośląskie						
LO	9874	*95,2*	2813	*99,9*	12687	*96,2*
LP	1915	*79,4*	38	*100,0*	1953	*79,7*
LU	126	*49,8*			126	*49,8*
T	2962	*81,4*	53	*98,1*	3015	*81,6*
TU	62	*62,0*			62	*62,0*
RAZEM	14939	*89,1*	2904	*99,9*	17843	*90,7*
opolskie						
LO	3391	*96,2*	936	*100,0*	4327	*97,0*
LP	600	*75,6*	11	*91,7*	611	*75,8*
LU	53	*51,0*			53	*51,0*
T	1506	*82,2*	25	*100,0*	1531	*82,4*
TU	34	*73,9*	1	*100,0*	35	*74,5*
RAZEM	5584	*88,6*	973	*99,9*	6557	*90,1*

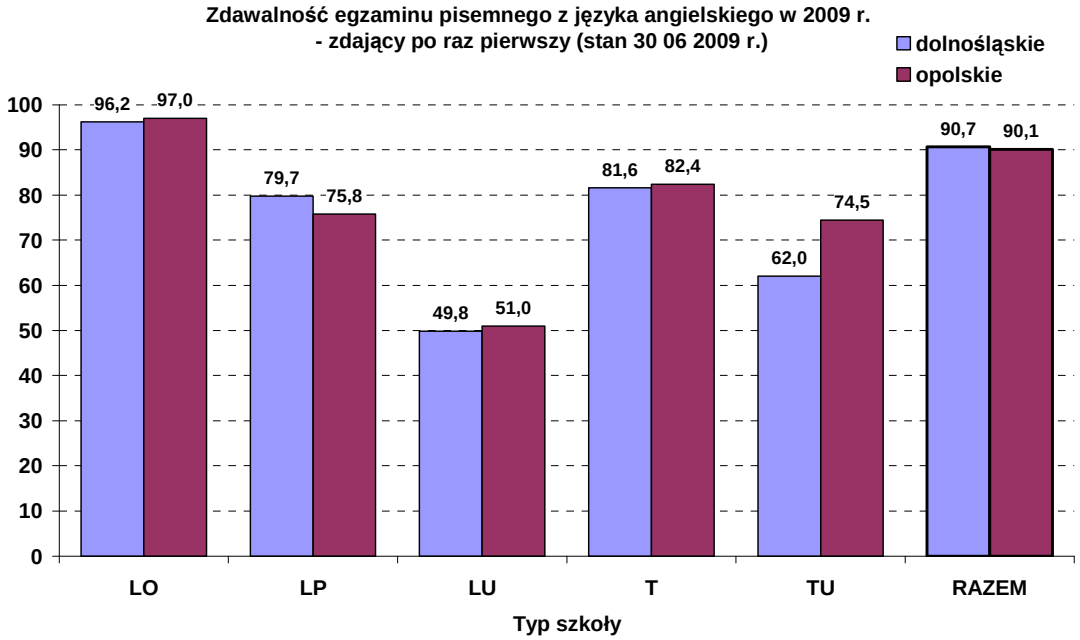

Diagram 1. Zdawalność egzaminu maturalnego z języka angielskiego

Z języka niemieckiego pomyślnie zdało egzamin pisemny na poziomie podstawowym 94,0%, na poziomie rozszerzonym zdawanym jako przedmiot obowiązkowy 99,8%. Razem w województwie dolnośląskim i opolskim egzamin zdało 94,4% absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przystępujących do egzaminu po raz pierwszy (tabela 4). Jest to wynik lepszy od ubiegłorocznego o około 4 punkty procentowe.

Tabela 4. Wskaźniki dotyczące zdawalności egzaminu maturalnego z języka niemieckiego

Wyszczególnienie	Uzyskali co najmniej 30% pkt na egzaminie obowiązkowym					
	poziom podstawowy		poziom rozszerzony		razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
OKE Wrocław						
LO	3615	*98,3*	506	*99,8*	4121	*98,5*
LP	1037	*91,5*	14	*100,0*	1051	*91,6*
LU	244	*78,2*	5	*100,0*	249	*78,5*
T	2556	*92,6*	71	*100,0*	2627	*92,8*
TU	127	*71,3*	2	*100,0*	129	*71,7*
RAZEM	7579	*94,0*	598	*99,8*	8177	*94,4*
dolnośląskie						
LO	2950	*98,3*	384	*99,7*	3334	*98,5*
LP	808	*90,8*	6	*100,0*	814	*90,8*
LU	142	*71,0*			142	*71,0*
T	1610	*90,9*	10	*100,0*	1620	*91,0*
TU	51	*55,4*			51	*55,4*
RAZEM	5561	*93,4*	400	*99,8*	5961	*93,8*
opolskie						
LO	665	*98,2*	122	*100,0*	787	*98,5*
LP	229	*94,2*	8	*100,0*	237	*94,4*
LU	102	*91,1*	5	*100,0*	107	*91,5*
T	946	*95,7*	61	*100,0*	1007	*96,0*
TU	76	*88,4*	2	*100,0*	78	*88,6*
RAZEM	2018	*95,8*	198	*100,0*	2216	*96,2*

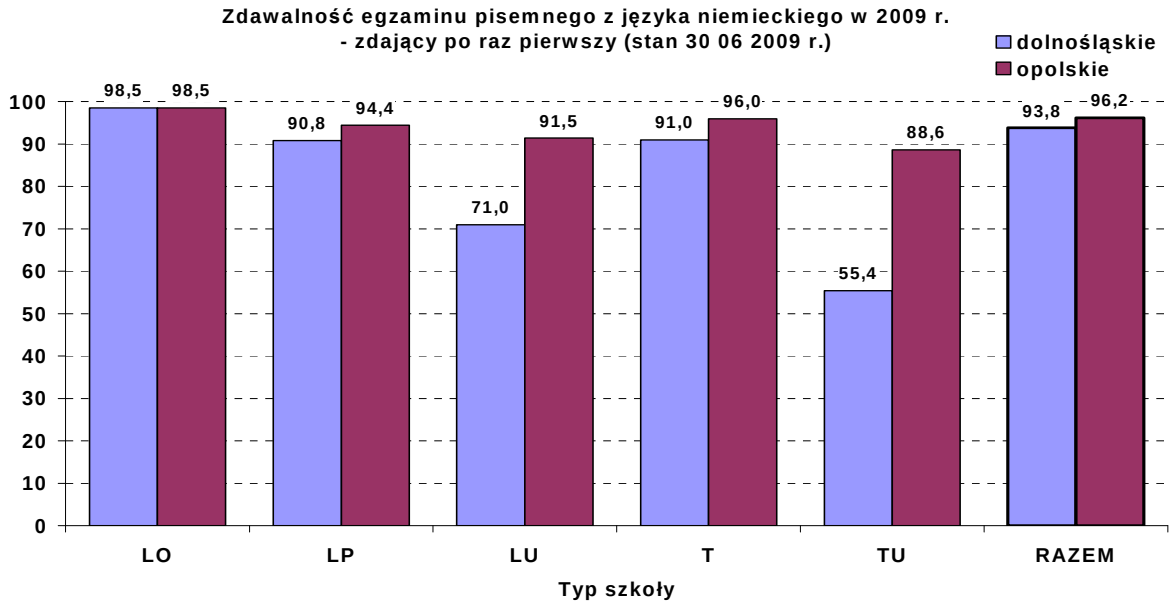

Diagram 2. Zdawalność egzaminu maturalnego z języka niemieckiego

Średni wynik procentowy z języka angielskiego zdawanego jako przedmiot obowiązkowy wyniósł 61,4% dla poziomu podstawowego i był zbliżony do ubiegłorocznego, a dla poziomu rozszerzonego 72,8% i był wyższy o 5 punktów procentowych (tabela 5).

Tabela 5. Średni wynik procentowy zdających egzamin maturalny z języka angielskiego

Wyszczególnienie	Średni wynik procentowy			
	obowiązkowy		dodatkowy PR	PR razem
	PP	PR		
OKE Wrocław				
LO	69,4	73,1	76,6	73,3
LP	48,4	61,7	52,9	60,6
LU	34,7			
T	50,9	64,6	49,6	62,7
TU	39,5	68,0		68,0
RAZEM	61,4	72,8	74,6	72,9
dolnośląskie				
LO	69,5	73,2	77,6	73,5
LP	48,9	61,6	52,0	60,3
LU	34,6			
T	50,9	62,6	47,4	60,6
TU	39,2			
RAZEM	61,8	72,9	75,3	73,1
opolskie				
LO	69,0	72,7	73,8	72,7
LP	46,9	62,1	58,0	61,8
LU	34,9			
T	51,0	69,0	55,3	67,5
TU	40,3	68,0		68,0
RAZEM	60,2	72,5	72,6	72,4

Z języka niemieckiego zdawanego jako przedmiot obowiązkowy średni wynik procentowy wyniósł 57,9% dla poziomu podstawowego i był o ponad 2 punkty procentowe wyższy od ubiegłorocznego, a 72,8% dla poziomu rozszerzonego i był zbliżony do ubiegłorocznego (tabela 6).

Tabela 6. Średni wynik procentowy zdających egzamin maturalny z języka niemieckiego

Wyszczególnienie	Średni wynik procentowy			
	obowiązkowy		dodatkowy PR	PR razem
	PP	PR		
OKE Wrocław				
LO	65,5	75,9	74,3	75,6
LP	48,2	74,0	71,5	73,5
LU	45,3	83,4	74,0	81,8
T	54,0	81,9	69,4	78,8
TU	44,6	83,0		83,0
RAZEM	57,9	76,7	73,6	76,0
dolnośląskie				
LO	64,4	73,2	72,8	73,1
LP	46,7	75,0	72,5	74,4
LU	39,8			
T	49,4	63,9	46,0	60,9
TU	34,5			
RAZEM	56,0	73,0	72,3	72,8
opolskie				
LO	70,4	84,6	76,4	81,8
LP	53,8	73,2	70,5	72,7
LU	55,0	83,4	74,0	81,8
T	62,3	84,9	71,5	81,4
TU	55,5	83,0		83,0
RAZEM	63,3	84,2	75,1	81,4

Zadania z arkuszy na poziomie podstawowym okazały się w obydwu językach średnio trudne. Wskaźnik łatwości zadań z języka angielskiego wynosił 0,61; a z języka niemieckiego 0,57. Na poziomie rozszerzonym zadania w obydwu językach okazały się łatwe Wskaźnik łatwości wynosił 0,73 dla języka angielskiego i 0,77 dla języka niemieckiego.

2. Komentarz do wyników egzaminu z języka angielskiego

POZIOM PODSTAWOWY

ZADANIA ZAMKNIĘTE

Zadanie 1.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający selekcjonuje informacje (II. 1 d)	5

Zadanie 2.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	4	Zdający stwierdza, czy tekst zawiera określone informacje (II. 1 c)	5
	1	Zdający określa kontekstu sytuacyjny (II.1 g.)	

Zadanie 3.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	4	Zdający selekcjonuje informacje (II. 1 d)	5
	1	Zdający określa główną myśl tekstu (II. 1 a)	

Zadanie 4.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Odbiór tekstu czytanego	8	Zdający selekcjonuje informacje (II. 2 d)	8

Zadanie 5.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Odbiór tekstu czytanego	6	Zdający stwierdza, czy tekst zawiera określone informacje (II. 2 c)	5

Zadanie 6.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Odbiór tekstu czytanego	6	Zdający selekcjonuje informacje (II. 2 d)	6
		Zdający określa intencję autora (II. 2 e)	

ZADANIA OTWARTE

Zadanie 7.

Miałeś/łaś odwiedzić kolegę w Londynie w przyszłym tygodniu. Napisz wiadomość, w której:

- **odwołasz swoją wizytę z powodów zdrowotnych (Inf. 1)**
- **napiszesz, co zalecił Ci lekarz (Inf. 2)**
- **zapytasz kolegę, jakie ma plany na wakacje (Inf. 3)**
- **zaproponujesz wspólny wyjazd w góry, kiedy wyzdrowiejesz. (Inf. 4)**

W zadaniu oceniana jest umiejętność przekazania informacji określonych w poleceniu (4 punkty) oraz poprawność językowa (1 punkt).

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający uzyskuje, udziela, przekazuje lub odmawia informacji, wyjaśnień, pozwoleń (IV. 2 b)	Przyznajemy 1 pkt. za każdą informację zgodną z poleceniem. Nie przyznajemy punktów za przekazanie informacji, jeżeli błędy językowe zaburzają jej zrozumienie.	0 - 4
POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA	Zdający poprawnie stosuje środki leksykalno-gramatyczne, adekwatnie do ich funkcji (III. 2 e)	1 pkt - błędy stanowiące do 25% liczby wszystkich wyrazów 0 pkt - błędy stanowiące powyżej 25% liczby wyrazów. Niezależnie od liczby błędów w pracy zdający otrzymuje 0 punktów, jeżeli uzyskał mniej niż 3 punkty za treść.	0 - 1

Od zdających oczekiwano, że w sposób komunikatywny przekażą informacje zawarte w poleceniu. Największy problem mieli z czwartą informacją, ponieważ bardzo często nie umieli napisać słowa *mountains* (góry) w języku angielskim. Zamiast użycia tego konkretnego wyrazu w tekście zapisanym po angielsku umieszczali polskie nazwy miejscowości w górach. Zgodnie z ustaleniami krajowego zespołu koordynatorów nie przyznawano punktów za takie odpowiedzi.

Zadanie 8.

Po skończeniu szkoły postanowiłeś/łaś przerwać naukę na rok. Nie rozmawiałeś/łaś o tym jeszcze z rodzicami. Napisz list do kolegi z Anglii.

- **Poinformuj o swojej decyzji i podaj powód jej podjęcia. (Inf. 1a, 1b)**
- **Napisz, jak zamierzasz spędzić ten rok i co chcesz robić po jego zakończeniu. (Inf. 2a, 2b)**
- **Wspomnij o pozytywnej reakcji Twoich przyjaciół oraz swoich obawach związanych z reakcją rodziców. (Inf. 3a, 3b)**
- **Zapytaj kolegę o jego opinię i poproś o radę, jak przekonać rodziców do tego pomysłu. (Inf. 4a, 4b)**

W zadaniu oceniana jest umiejętność przekazania informacji (4 punkty), forma (2 punkty), bogactwo językowe (2 punkty) oraz poprawność językowa (2 punkty).

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający uzyskuje, udziela, przekazuje lub odmawia informacji, wyjaśnień, pozwoleń (IV. 2 b)	Informacje w liście są dwuczęściowe. Za każdą informację („kropkę”) przyznajemy: 1 pkt jeżeli zdający przekazał w tekście obydwie jej części. 0,5 pkt jeżeli zdający przekazał tylko jedną część. 0 pkt jeżeli brakuje obydwu części informacji Nie przyznajemy punktów za przekazanie informacji, jeżeli błędy językowe zaburzają jej zrozumienie.	0 - 4
FORMA	Zdający wypowiada się w określonej formie z zachowaniem podanego limitu słów (III. 2 f)	Oceniając pracę pod względem formy, bierzemy pod uwagę trzy podkryteria: zgodność tekstu z wymaganą formą (wymagane 5 elementów: odpowiedni zwrot rozpoczynający list, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, odpowiedni zwrot kończący list) spójność i logika tekstu objętość pracy w granicach określonych w poleceniu (120-150 słów). Niezależnie od stopnia realizacji poszczególnych podkryteriów zdający otrzymuje 0 punktów, jeżeli: - praca zawiera mniej niż 3 z 5 wymaganych elementów formy. - praca zawiera więcej niż 200 słów	0 – 2
BOGACTWO JĘZYKOWE	Zdający zna proste struktury leksykalno-gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi (I. 1)	Oceniając pracę pod względem bogactwa językowego, bierzemy pod uwagę zróżnicowanie struktur gramatycznych oraz słownictwa. 2 pkt – zróżnicowane struktury gramatyczne, bogate słownictwo 1 pkt – mało zróżnicowane struktury gramatyczne, mało urozmaicone słownictwo 0 pkt – niezróżnicowane struktury gramatyczne, ubogie słownictwo Niezależnie od jakości języka w pracy zdający otrzymuje 0 punktów, jeżeli: - praca liczy mniej niż 60 słów, czyli 50% wymaganego limitu - zdający przekazał mniej niż połowę informacji, czyli uzyskał mniej niż 2 punkty za treść	0 – 2
POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA	Zdający poprawnie stosuje środki leksykalno-gramatyczne, adekwatnie do ich funkcji (III. 2 e)	2 pkt – błędy stanowiące 0 - 15% liczby wszystkich wyrazów 1 pkt – błędy stanowiące 15% - 25% liczby wszystkich wyrazów 0 pkt – błędy stanowiące powyżej 25% liczby wyrazów Niezależnie od liczby błędów w pracy zdający otrzymuje 0 punktów, jeżeli: - praca liczy mniej niż 60 słów, czyli 50% wymaganego limitu, - zdający przekazał mniej niż połowę informacji, czyli uzyskał mniej niż 2 punkty za treść.	0 – 2

W tym zadaniu zdający często tracili punkty za niekomunikatywne przekazanie treści. Czasami zdarzało się, że informacje były niezrozumiałe także z powodu używania słów polskich lub niemieckich. Wielu zdających nie uzyskało punktów za poprawność

i bogactwo językowe, ponieważ nie przekazali w sposób komunikatywny co najmniej połowy informacji.

POZIOM ROZSZERZONY

ZADANIA OTWARTE

Zadanie 1.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Przetwarzanie tekstu	5	Zdający stosuje zmiany struktur leksykalno-gramatycznych (V. 2 b)	2,5

Zadanie 2.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Przetwarzanie tekstu	5	Zdający stosuje zmiany struktur leksykalno-gramatycznych (V. 2 b)	2,5

Jak co roku te zadania okazały się najtrudniejsze. Uczniowie tracili punkty z powodu błędów ortograficznych. W odpowiedziach na zadanie 2. często nie wykazali się zarówno znajomością, jak i umiejętnością zastosowania wymaganej struktury leksykalno-gramatycznej.

Zadanie 3.

W zadaniu oceniana jest treść (5 punktów), kompozycja (4 punkty), bogactwo językowe (5 punktów) oraz poprawność językowa (4 punkty). Zdający mieli wybrać jeden z trzech tematów i napisać wypowiedź zgodną z formą zawartą w poleceniu.

Temat 1

Opisz zaniedbane miejsce w Twojej okolicy (np. budynek, ulica, park), które ze względu na swoją lokalizację i ciekawą historię mogłoby stać się atrakcją turystyczną.

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający tworzy tekst w postaci dłuższej wypowiedzi pisemnej uwzględniającej opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności (III. 2 a)	Wymagamy pracy, w której zdający: formułuje wypowiedź zgodną z tematem, tj. opisuje zaniedbane miejsce, które może stać się atrakcją turystyczną uwzględniając dwa elementy polecenia: lokalizację tego miejsca oraz ciekawą historię związaną z tym miejscem przedstawia istotne informacje na temat opisywanego miejsca (np. rodzaj miejsca, jego położenie, cechy charakterystyczne) opisuje to miejsce, zachowując logiczny porządek przedstawia swoje opinie na temat tego miejsca i uzasadnia je.	0 – 5

Temat 2
Napisz opowiadanie, w którym awaria jakiegoś urządzenia technicznego sprawia, że główny bohater nieoczekiwanie otrzymuje ciekawą propozycję pracy.

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający tworzy tekst w postaci dłuższej wypowiedzi pisemnej uwzględniającej relacjonowanie wydarzeń (III. 2b)	Wymagamy pracy, w której zdający: formułuje wypowiedź zgodną z tematem, tj. relacjonuje wydarzenie związane z awarią urządzenia technicznego oraz wynikające z tej awarii otrzymanie propozycji pracy przez głównego bohatera określa czas, miejsce wydarzeń i bohaterów logicznie odtwarza wydarzenia prowadzące do wydarzenia głównego szczegółowo przedstawia wydarzenie główne przekonująco opisuje reakcje ludzi, lub/i przedstawia wnioski i konsekwencje wydarzenia.	0 – 5

Temat 3
Napisz rozprawkę przedstawiającą wady i zalety bycia dzieckiem sławnych rodziców.

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający tworzy tekst w postaci dłuższej wypowiedzi pisemnej uwzględniającej przedstawianie i uzasadnianie opinii własnych i innych osób (III. 2 d)	Wymagamy pracy, w której zdający: formułuje wypowiedź zgodną z tematem, tj. przedstawia wady i zalety bycia dzieckiem sławnych rodziców prawidłowo formułuje tezę adekwatną do tematu, tj. odnoszącą się do wad i zalet bycia dzieckiem sławnych rodziców omawia temat, trafnie dobierając argumenty za i przeciw dokonuje podsumowania tematu.	0 – 5

Pozostałe elementy, tj. kompozycja i poziom języka były oceniane zgodnie z kryteriami zawartymi w Informatorze maturalnym.

Zdający najchętniej wybierali temat 3. Podobnie jak w latach ubiegłych, najwięcej problemów stwarzało sformułowanie tezy adekwatnej do tematu rozprawki. W opowiadaniu zdający mieli problemy z ukazaniem wydarzenia głównego. Temat opisu był najlepiej realizowany, chociaż czasami zdający zapominali o tym, że miejsce, które ukazują ma być zaniedbane. Zaniedbanie miejsca, zgodnie z założeniami zadania, powinno zostać ujęte w opisie.

ZADANIA ZAMKNIĘTE

Zadanie 4.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający stwierdza, czy tekst zawiera określone informacje (II. 1 c)	5

Zadanie 5.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający określa główną myśl tekstu (II. 1 a)	5

Zadanie 6.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający selekcjonuje informacje (II. 1 d)	5

Zadanie 7.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Odbiór tekstu czytanego	5	Zdający selekcjonuje informacje (II. 2 d)	5

Zadanie 8.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Odbiór tekstu czytanego	4	Zdający rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu (II. 2 f)	4

Zadanie 9.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Odbiór tekstu czytanego	6	Zdający rozpoznaje różnorodne struktury leksykalno-gramatyczne w podanym kontekście (II. 2 j)	3

3. Poprawność językowa na poziomie rozszerzonym – analiza porównawcza realizacji zadań sprawdzających stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych i poziomu języka w wypowiedzi pisemnej

Analizując wyniki egzaminu maturalnego z języka angielskiego na poziomie rozszerzonym z okręgu OKE we Wrocławiu widzimy wyraźnie, że największą trudność zdającym przysporzyły zadania sprawdzające umiejętność stosowania struktur leksykalno-gramatycznych. Zauważyć też można znaczącą różnicę pomiędzy wskaźnikiem łatwości tych zadań a wskaźnikiem łatwości zadań sprawdzających pozostałe umiejętności językowe (Tabela 7.).

Tabela 7. Wskaźniki łatwości zadań sprawdzających poszczególne umiejętności językowe według typów szkół

Wyszczególnienie	Okręg OKE we Wrocławiu			
	LO	LP	T	Razem
Słuchanie (Zadania 4,5,6)	0,81	0,70	0,76	0,80
Czytanie (Zadania 7,8)	0,77	0,62	0,66	0,77
Pisanie (Zadanie 3)	0,76	0,58	0,61	0,75
Rozpoznawanie struktur leksyk.-gramat. (Zadanie 9)	0,64	0,51	0,56	0,64
Stosowanie struktur leksyk.-gramat. (Zadania 1,2)	0,36	0,14	0,19	0,35
Suma	0,73	0,57	0,62	0,72

Nasuwa się więc pytanie, dlaczego stosowanie struktur gramatyczno-leksykalnych sprawiło zdającym tak wiele trudności i czy istnieje związek pomiędzy wynikami tych zadań a poziomem języka zaprezentowanym przez zdających w wypowiedzi pisemnej. Niniejsze opracowanie przedstawia analizę realizacji zadań otwartych i wypowiedzi pisemnych, prezentuje możliwe przyczyny tak dużej różnicy we wskaźnikach łatwości i proponuje praktyczne wskazówki metodyczne.

Zadanie 1. oparte było na tekście dotyczącym zakresu tematycznego „Zdrowie". Należało w nim uzupełnić każdą lukę wyrazem pochodzącym od wyrazu podanego w nawiasie (słowotwórstwo). Zadanie składało się z pięciu zadań cząstkowych, zdający mógł otrzymać 0,5 punktu za każdą poprawną odpowiedź. Warunkiem zaliczenia każdego zadania cząstkowego była pełna poprawność ortograficzna. Rozwiązywalność tego zadania wyniosła 46% (zadania cząstkowe od 12% do 78%). Okazało się więc, że było to zadanie trudne.

Zadanie cząstkowe 1.1. polegało na przekształceniu podanego w nawiasie rzeczownika *caution w* przysłówek *cautiously.* Było to zadanie bardzo trudne. Jedynie 12% zdających udzieliło prawidłowej odpowiedzi. Większość zdających prawidłowo odczytała sens zdania i znała zasadę tworzenia przysłówka poprzez dodanie końcówki *–ly*. Jednak problemem było utworzenie przymiotnika, do którego należało dodać tę końcówkę. Najczęściej podawanymi błędnymi odpowiedziami były: *cautionfully*, *cautionally* i *cautionely*. Część zdających zasugerowała się jedynie częścią orzeczenia *„have been"* i stworzyła

formę *past participle – cautioned*. Jeszcze inni zdający poprawnie utworzyli przysłówek, jednak źle zinterpretowali treść tekstu i dodawali przedrostek *„un–”* nadający znaczenie przeciwne. Wpisywali więc słowo *uncoutiously*, myląc je prawdopodobnie ze słowem *unconsciously*.

W zadaniu cząstkowym 1.2. należało utworzyć od czasownika *warn* na rzeczownik w liczbie mnogiej *warnings*. 62% zdających udzieliło prawidłowej odpowiedzi, a więc było to zadanie umiarkowanie trudne. Zdający, którzy nie udzieli prawidłowych odpowiedzi, najczęściej zapominali, że musi to być rzeczownik w liczbie mnogiej i wpisywali go w liczbie pojedynczej *warning*. Sporadycznie pojawiała się również forma *„warned”*, jak gdyby zdający chcieli stworzyć stronę bierną, która zupełnie nie pasowała jednak do kontekstu zdania.

Najmniej problemów sprawiło zdającym zadanie cząstkowe 1.3. – utworzenie od rzeczownika *health* przymiotnika w stopniu wyższym *healthier.* Zadanie to rozwiązało poprawnie 78% zdających. Należało więc ono do zadań łatwych. Najczęściej powtarzająca się błędna odpowiedź to *healther* lub *healthyer*. A więc zdający albo traktowali *health* jako przymiotnik, albo nie znali zasady stopniowania przymiotników zakończonych na *–y*.

Zadanie cząstkowe 1.4. polegało na dodaniu przedrostka do słowa *able*, aby powstał czasownik *enable*. Zadanie okazało się trudne. Rozwiązało je 24% zdających. A wśród błędnych odpowiedzi możemy znaleźć wszystkie możliwe formy powstałe od słowa *abl*e, a więc: *unable*, *ability*, *disable*, *capable*. Prawdopodobnie zdający na ślepo zgadywali odpowiedź zupełnie nie radząc sobie ze zrozumieniem zdania. Dosyć często pojawiały się również odpowiedzi z błędem ortograficznym *anable*.

Ostatnie zadanie cząstkowe 1.5. wymagało od zdających umiejętności utworzenia rzeczownika *annoucement* od czasownika *annouce*. 56% uczniów udzieliło poprawnych odpowiedzi, a więc było to zadanie umiarkowanie trudne. Bardzo wielu zdających popełniło prosty błąd ortograficzny, wpisując wyraz *announcment* i w ten sposób traciło 0,5 punktu.

Z powyższych wyników możemy wysnuć wniosek, że zdający znają podstawowe zasady słowotwórstwa i potrafią zastosować je w typowych przekształceniach. Problemy pojawiają się w zadaniach, w których występują mniej znane wyrazy, lub uczniowie mają problem ze zrozumieniem zdania, które należy uzupełnić.

Przygotowując uczniów do tego typu zadań warto zwracać im uwagę, że najpierw powinni oni zastanowić się, jaka część mowy jest uzupełnieniem danej luki, a potem dokładnie przeanalizować w jakiej formie powinna ona być wpisana. Uczniowie przystępujący do egzaminu dojrzałości na poziomie rozszerzonym muszą mieć świadomość, jaka część mowy może się znaleźć w danym kontekście w zdaniu. Nie bez znaczenia jest też częste zwracanie uwagi na pisownię, nie tylko przy okazji rozwiązywania ćwiczeń na słowotwórstwo, ale też, na przykład, przy prezentacji nowego słownictwa, gdyż zdający często tracili punkty z powodu błędów ortograficznych. Można też zaproponować uczniom prowadzenie „słowniczka” wyrazów często mylonych lub „słowniczka” wyrazów, z którymi uczniowie mają problemy. Oczywiście nie do przecenienia jest zachęcanie uczniów do częstego czytania różnego rodzaju autentycznych tekstów w języku angielskim.

Zadanie 2. polegało na dokonaniu przez zdającego, przy użyciu odpowiednich konstrukcji gramatycznych lub leksykalnych, transformacji pięciu podanych zdań. Przekształcenie musiało być dokonane w taki sposób, aby nie zmieniać podanych do wykorzystania elementów i zachować znaczenie zdania wyjściowego. Zdający mógł uzyskać 0,5 punktu

za każde poprawne rozwiązanie. Rozwiązywalność tego zadania to 25% (zadania cząstkowe od 11% do 33%). Było to więc zadanie trudne.

Zadanie cząstkowe 2.1. wymagało od uczniów użycia czasownika frazowego *(to) put up with.* 33% zdających udzieliło poprawnych odpowiedzi. Zdający, którzy udzielili błędnych odpowiedzi, wpisywali różne przyimki: *out*, *on*, *off*, *down*. Można przypuszczać, że spotkali się z różnymi czasownikami frazowymi jednak nie pamiętali ich znaczeń.

Zadanie 2.2. polegało na zastosowaniu inwersji po zwrocie *Under no circumstances*. Było to trudne zadanie – rozwiązało je 21% zdających. Większość zdających wpisywała *I would dare* bez zastosowania inwersji. Trudno jednoznacznie określić jakie mogą być przyczyny tego błędu. Prawdopodobnie uczniowie nie znają tzw. inwersji stylistycznej, choć jest ona podana w zakresie struktur gramatycznych do opanowania na poziomie rozszerzonym opublikowanym w *Informatorze o egzaminie maturalnym.*

Zadanie 2.3. to zastosowanie konstrukcji *„to + past participle"* po zdaniu wprowadzającym *He is said*. 25% zdających rozwiązało je poprawnie. Wielu zdających użyło konstrukcji *„to + infinitive"*, nie zwracając uwagi na fakt, iż w obu częściach zdania występują różne czasy.

Najwięcej problemów przysporzyło zdającym zadanie 2.4. polegające na przekształceniu zdania w mowie niezależnej na mowę zależną. Jedynie 11% uczniów wykonało je poprawnie. W zadaniu tym uczniowie mieli dwie trudności do pokonania. Pierwszą z nich był czasownik *beg* użyty do relacjonowania. Duża część zdających myślała, że skoro często mówi się *beg for money, food* itd., to analogicznie tworzyła formy *beg for not tell*, lub *beg for didn't say*. Druga trudność polegała na takim ułożeniu dopełnienia bliższego i dalszego, że wykluczało ono użycie słowa *say* ze zdania wyjściowego. A więc nawet jeśli ktoś pokonał już pierwszą trudność, to często wpadał w drugą pułapkę pisząc: *The girl begged her mother not to say Paul anything* zamiast *not to tell Paul anything*. W tym zadaniu pojawiło się też sporo błędnych odpowiedzi, których nie da się w żaden sposób wyjaśnić, jak na przykład: *that her hadn't to say*.

Ostatnie zadanie cząstkowe 2.5., polegające na zastosowaniu czasu *Past Perfect* po wyrażeniu *„if only"*, rozwiązało prawidłowo 33% zdających. Wśród błędnych odpowiedzi można znaleźć praktycznie wszystkie możliwe czasy gramatyczne i to zarówno w formie przeczącej jak i twierdzącej.

Wyniki zadania 2. wskazują, że większość zdających nie opanowała struktur gramatyczno-leksykalnych wymaganych na poziomie rozszerzonym. Przyczyn tak złego wyniku można szukać w różnych aspektach procesu dydaktycznego i trudno jest jednoznacznie wskazać „winnych". Trzeba też przyznać, że zagadnienia gramatyczne wybrane w tym roku do sprawdzenia w zadaniu 2. wydają się trudne, ale w ubiegłych latach wskaźnik łatwości tego typu zadań również wskazywał, że są to zadania trudne lub bardzo trudne, więc z pewnością nie jest to jedyna przyczyna tak niskiego wyniku. Możemy się więc zastanowić, czy winy nie ponosimy my nauczyciele, wybierając te metody pracy z uczniem, które mają na celu osiągnięcie jak najwyższego poziomu komunikatywności, a przy tym często zaniedbujemy poprawność językową oraz pomijamy „nieprzydatne" struktury gramatyczne. Nie bez winy jest też spora część uczniów, którzy otwarcie przyznają, że ćwiczenie gramatyki na poziomie rozszerzonym jest stratą czasu, gdyż, ich zdaniem, do sprawnego posługiwania się językiem obcym wystarczy płynnie mówić i rozumieć, co inni użytkownicy języka mają nam do przekazania. Są też uczniowie, którzy po prostu nie zdążyli osiągnąć wymaganego poziomu zaawansowania językowego, gdyż prezentowali

zbyt niski poziom rozpoczynając naukę w szkole ponadgimnazjalnej, uczyli się w grupach językowych o dużym zróżnicowaniu poziomu lub w grupach, w których większość uczniów wybrała maturę na poziomie podstawowym, czy też nie mieli wystarczającej liczby zajęć edukacyjnych, aby w pełni sprostać wymaganiom egzaminacyjnym.

Trudno więc będzie poprawić wynik podobnych zadań podczas kolejnych sesji egzaminacyjnych, ale zawsze warto poświęcić trochę czasu na refleksję nad doborem metod pracy z uczniem i wypracowanie odpowiedniej równowagi pomiędzy komunikatywnością a poprawnością językową. Tam, gdzie jest to możliwe można podjąć działania mające na celu stworzenie grup międzyoddziałowych, w których uczyliby się uczniowie o podobnym poziomie zaawansowania językowego i przygotowujący się do egzaminu maturalnego na tym samym poziomie. Ważne jest też zmienienie podejścia samych uczniów do gramatyki, gdyż jak zostanie to wykazane w dalszej części niniejszego opracowania, za nieznajomość struktur leksykalno-gramatycznych zdający może stracić nie tylko 2,5 punktu.

Teraz przejdziemy do analizy poziomu języka w wypowiedziach pisemnych. Uczniowie mieli do wyboru trzy tematy:

1. Opisz zaniedbane miejsce w Twojej okolicy (np. budynek, ulicę, park), które ze względu na swoją lokalizację i ciekawą historię mogłoby stać się atrakcją turystyczną.

2. Napisz **opowiadanie**, w którym awaria jakiegoś urządzenia technicznego sprawia, że główny bohater nieoczekiwanie otrzymuje ciekawą propozycję pracy.

3. Napisz **rozprawkę** przedstawiającą wady i zalety bycia dzieckiem sławnych rodziców.

Zadanie to okazało się łatwe – wskaźnik łatwości 0,75. Poniższa tabela przedstawia wskaźniki łatwości dla kryterium treści, kompozycji, bogactwa językowego i poprawności językowej w różnych typach szkół.

Tabela 8. Wskaźniki łatwości wypowiedzi pisemnych według typów szkół

	Okręg OKE we Wrocławiu			
	LO	LP	T	Razem
Treść	0,85	0,74	0,77	0,84
Kompozycja	0,87	0,63	0,69	0,86
Bogactwo językowe	0,65	0,49	0,52	0,65
Poprawność językowa	0,66	0,44	0,44	0,65

Nas będzie interesowało bogactwo językowe i poprawność językowa. Wskaźnik łatwości dla tych kryteriów to 0,65 i jest on dużo niższy od wskaźnika pozostałych dwóch kryteriów, czyli treści i kompozycji. Możemy wysnuć wniosek, że nauczyciele zdążyli już wypracować metody efektywnego nauczenia uczniów, co należy napisać i w jaki sposób skonstruować wypowiedź pisemną. Gorzej wypada realizacja kryteriów mierzących poziom języka.

Diagram 3 przedstawia rozkład procentowy zdających, którzy uzyskali poszczególną liczbę punktów za bogactwo językowe w wypowiedzi pisemnej.

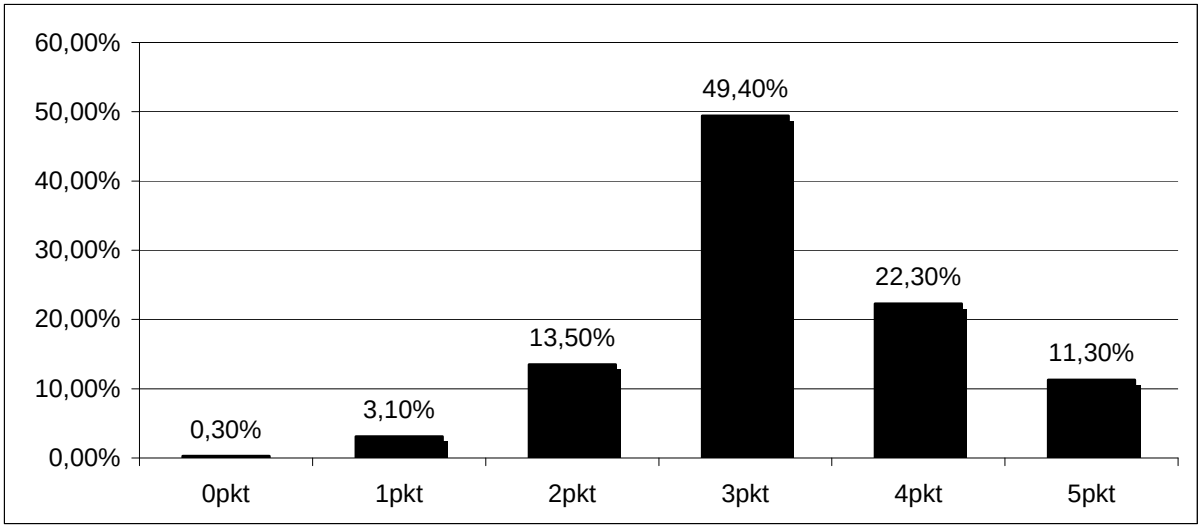

Diagram 3. Rozkład procentowy liczby punktów za bogactwo językowe w wypowiedzi pisemnej

Widzimy, że w sumie około 85% wypowiedzi pisemnych zdających zostało zakwalifikowanych na poziom B (od 2 do 4 punktów). Uczniowie ci stosują słownictwo i frazeologię na poziomie średniozaawansowanym oraz posługują się mało urozmaiconymi strukturami składniowymi. Można w ich pracach znaleźć nieliczne powtórzenia. Jedynie nieco ponad 11% prac zostało zakwalifikowanych na poziom A (5 punktów). Są to zdający, którzy stosują urozmaicone słownictwo i frazeologię oraz urozmaicone struktury składniowe na poziomie zaawansowanym. Niestety, około 3% prac zostało zakwalifikowanych na poziomie C (od 0 do 1 punktu), czyli ich autorzy posługują się bardzo ograniczonym słownictwem i zakresem struktur składniowych na poziomie podstawowym.

Na diagramie 4 możemy sprawdzić rozkład procentowy zdających, którzy uzyskali poszczególną liczbę punktów za poprawność językową w wypowiedzi pisemnej.

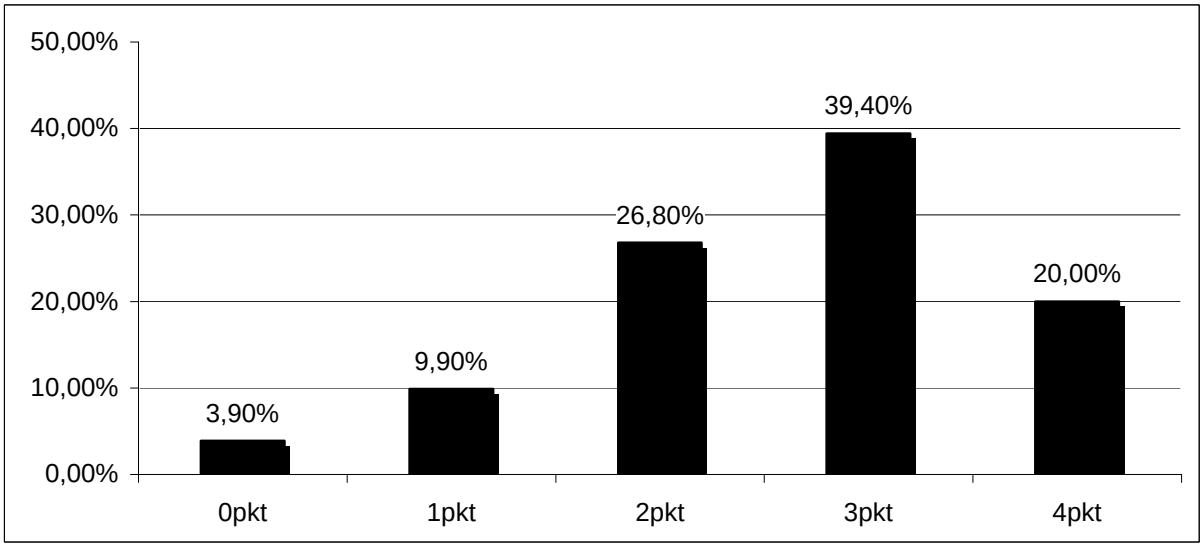

Diagram 4. Rozkład procentowy liczby punktów za poprawność językową w wypowiedzi pisemnej

Największą grupę stanowią uczniowie, którzy uzyskali 3 punkty za poprawność, czyli popełnili od 5% do 10% błędów w swoich wypowiedziach pisemnych. Przyjmując, że statystyczne wypracowanie liczy około 230 słów to zdający najczęściej popełniają od 12 do

23 błędów językowych, ortograficznych i interpunkcyjnych. (Błędy ortograficzne i interpunkcyjne liczone są jako 0,5 błędu językowego.) Jest to dość duża liczba błędów. Często sprawia ona, iż w nieznacznym stopniu zakłócona zostaje komunikacja i czytając takie prace mamy trudności ze zrozumieniem niektórych ich fragmentów. Zdający, którzy uzyskali 0 lub 1 punkt za poprawność stanowili około 14% zdających i w ich wypowiedziach pisemnych nagromadzenie błędów sprawia, że komunikacja jest w znacznym stopniu zaburzona, ponieważ popełnili oni ponad 15% błędów. Cieszy wynik 20% zdających, którzy napisali prace, w których liczba błędów stanowi nie więcej niż 5%. W ich przypadku możemy mówić o pełnej komunikatywności.

W tym miejscu możemy zmodyfikować tezę znacznej grupy uczniów o sprawnym posługiwaniu się językiem obcym, do którego wystarczy płynnie mówić i rozumieć, co inni użytkownicy języka mają nam do przekazania. Musimy do niej dodać elementy poprawności i bogactwa językowego. Do sprawnego posługiwania się językiem obcym niezbędne jest więc wypowiadanie się w sposób jednoznaczny, nie budzący wątpliwości, co do znaczenia wypowiedzi wśród odbiorców danego przekazu. Jest rzeczą niezmiernie ważną unikanie błędów, które zakłócają znaczenie wypowiedzi i używanie środków leksykalnych, które w sposób precyzyjny wyrażą intencje autora wypowiedzi.

Mając na uwadze, że sprawne posługiwanie się językiem obcym to przede wszystkim jednoznaczne i precyzyjne wypowiedzi, postanowiliśmy sprawdzić, czy istnieje związek między poziomem języka zaprezentowanym przez zdających w wypowiedzi pisemnej i ich wynikami w zadaniach sprawdzających stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych.

Diagram 5. przedstawia zależność między liczbą punktów uzyskanych przez zdających w zadaniach 1 i 2a liczbą punktów uzyskanych za bogactwo językowe.

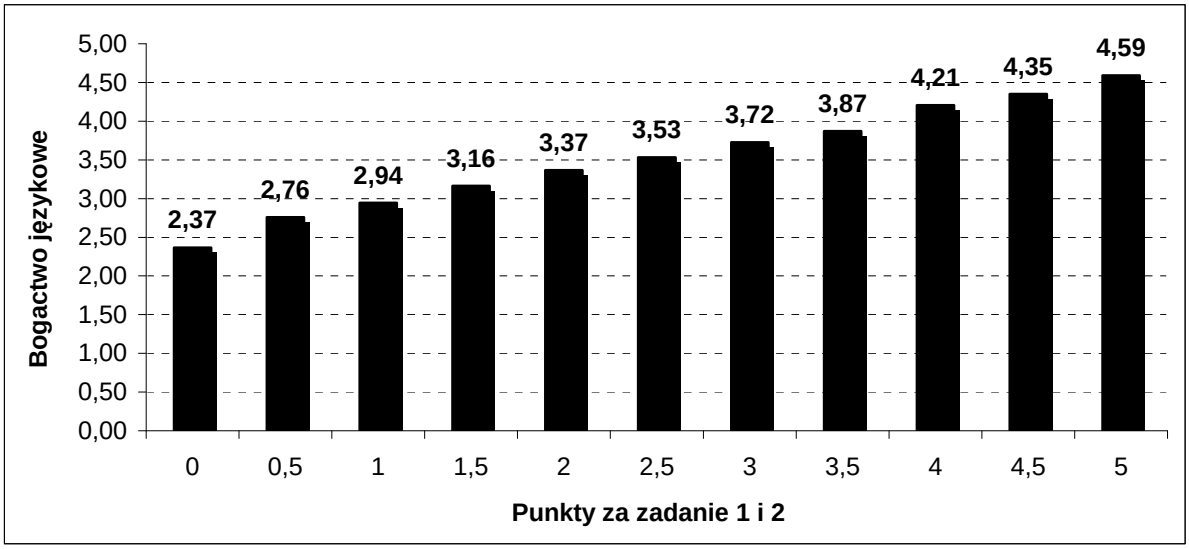

Diagram 5. Zależność między liczbą punktów uzyskanych przez zdających w zadaniach 1 i 2 a liczbą punktów uzyskanych za bogactwo językowe

Jak widzimy, istnieje duża zależność między liczbą punktów za zadania 1 i 2 a liczbą punktów za bogactwo językowe w wypowiedzi pisemnej. Interpretując ten wykres możemy dojść do wniosku, że co prawda nie rozwiązując poprawnie żadnego lub prawie żad-

nego zadania cząstkowego sprawdzającego stosowanie struktur gramatyczno-leksykalnych, zdający średnio może dostać około 2 punktów za bogactwo językowe, ale przypomnijmy, że oznacza to posługiwanie się słownictwem i frazeologią na poziomie średnio zaawansowanym lub wręcz podstawowym i wyklucza sprawne posługiwanie się językiem obcym na poziomie rozszerzonym. Natomiast zdający, który uzyskał maksymalną lub prawie maksymalną liczbę punktów za zadania 1 i 2 uzyskał również bardzo wysoką ocenę za bogactwo językowe i w jego przypadku możemy być pewni, że dzięki swojemu zasobowi słownictwa i frazeologii będzie wypowiadał się precyzyjnie i adekwatnie do kontekstu sytuacyjnego.

Diagram 6. przedstawia zależność między liczbą punktów uzyskanych przez zdających w zadaniach 1 i 2 a liczbą punktów uzyskanych za poprawność językową w wypowiedzi pisemnej.

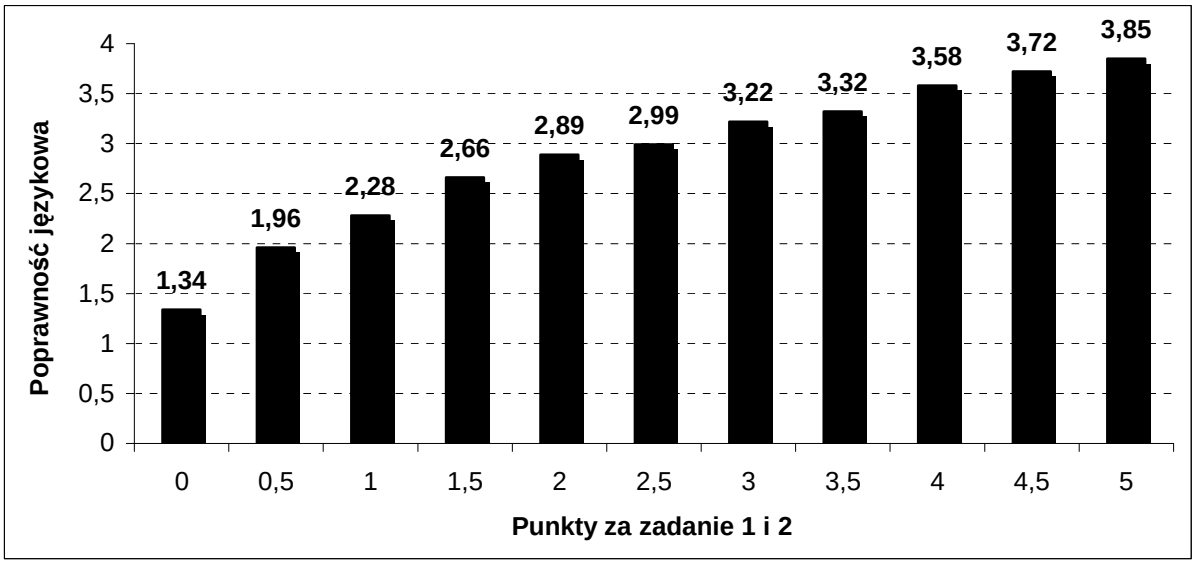

Diagram 6. Zależność między liczbą punktów uzyskanych przez zdających w zadaniach 1 i 2 a liczbą punktów uzyskanych za poprawność językową w wypowiedzi pisemnej

Podobnie jak bogactwo językowe, również poprawność językowa jest mocno związana z liczbą punktów za zadania 1 i 2. Patrząc na wykres możemy stwierdzić, że zdający, którzy nie uzyskali żadnych punktów w zadaniach sprawdzających stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych popełniają statystycznie powyżej 15% błędów w wypowiedzi pisemnej, czyli otrzymują maksymalnie 1 punkt za poprawność językową. Zdający, którym udało się rozwiązać przynajmniej jedno lub dwa zadania cząstkowe statystycznie robią od 10% do 15% błędów, a więc za poprawność uzyskują 2 punkty. Widzimy również, że jeśli zdający rozwiązał wszystkie lub prawie wszystkie zadania cząstkowe to statystycznie popełnia od 0% do 5% błędów i uzyskuje maksymalną liczbę punktów za poprawność językową tj.4.

Teraz przeanalizujmy kilka fragmentów wypowiedzi pisemnych uczniów. Na początek fragment opisu, napisanego przez zdającego, który uzyskał 0,5 punktu za zadania 1 i 2.

The church was beautiful very before war
In this build was amazeing old door. It was
made from wood. On door was small
pictures. Pictures showed people and
animals. Church ~~has~~ had got large windows
too. Windows was made from a little
colorfull glasses and they showed ~~picture~~
santa people pictures. The church looked
like a castle because it had got two
hight towerns

Już na pierwszy rzut oka widzimy, że zdający popełnił bardzo dużą liczbę błędów. Problemy zdającego ze słowotwórstwem z zadania 1. mają odzwierciedlenie również w przytoczonym fragmencie. Uczeń nie potrafi utworzyć rzeczownika od czasownika *build* a błąd ortograficzny w przymiotniku *high (hight)* sprawia, że nie wiadomo, czy chciał powiedzieć wysoki *(high)* czy wysokość *(height)*. Zdający nie radzi sobie z przedimkami, ma problemy ze zgodnością liczby mnogiej podmiotu i orzeczenia, oraz zaprezentował bardzo niski poziom bogactwa językowego. W rezultacie jego komunikat jest w dużej mierze nieczytelny dla odbiorcy. Na plus tego fragmentu wypowiedzi możemy jedynie zapisać próbę użycia przymiotników w opisie miejsca. Bogactwo językowe w tej pracy zostało ocenione na 1 punkt, a poprawność na 0 (ponad 20% błędów w całej pracy).

Przyjrzyjmy się fragmentowi opowiadania zdającego, który uzyskał 3 punkty za zadanie 1 i 2.

That day I overslept. Finishing my breakfast
I was running to railway station. Not only
was I tired but also angry. Unfourtunatly
I missed a train and I must have gone on my
foot

Uczeń ten zaprezentował bogactwo językowe na wyższym poziomie. Widzimy tu prawidłowo zastosowaną inwersję po zwrocie *Not only* (zdający również poprawnie rozwiązał zadanie cząstkowe 2.2.), ale już błędnie zastosowany czasownik modalny *must* i *past participle*. Jest też próba użycia różnych czasów narracyjnych (*Past Simple* i *Past Continuous*), ale są też, niestety, podstawowe błędy w przedimkach i błąd ortograficzny. Jest to przykład wypowiedzi zdającego, który zbliża się do poziomu językowego wymaganego na rozszerzonej maturze, choć jeszcze go nie osiągnął.

Ucząc tego typu uczniów musimy pamiętać, że popełniają oni najwięcej błędów, starając się wprowadzać do swoich wypowiedzi bardziej wyszukane słownictwo i bardziej zaawansowane struktury gramatyczne. Dlatego też niezmiernie ważne jest wnikliwe monitorowanie ich pracy w celu skorygowania pojawiających się błędów, a w skrajnych przypadkach doradzenie pisania prostszym językiem tak, aby uczeń popełnił mniej błędów i jego komunikat był czytelny dla odbiorcy.

Spójrzmy teraz na fragment rozprawki napisanej przez zdającego, który uzyskał 4,5 punktu za zadania 1 i 2.

First of all, being a rich young person gives ~~you~~ diversified possibilities. ~~To~~ It enables to travel anywhere anyone could ever imagine and it may be done spontaneously. Buying various things also does not cause any difficulties. ~~Yet another thing undeniably worth mentioning is fame~~ What is more, having such a glitzy lifestyle requires employing certain people to ~~fulfill your~~ meet any demands

Wyg.

Mamy tu zwroty typowe dla rozprawki, stronę bierną po czasowniku modalnym i kilka przykładów słownictwa z poziomu rozszerzonego. O pracy tego zdającego możemy powiedzieć, że spełnia warunki w kryterium bogactwa językowego i poprawności, aby zakwalifikować ją na poziom A. Jest ona przykładem, sprawnego posługiwania się językiem na poziomie rozszerzonym.

Podsumowując, można stwierdzić, że właściwe stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych jest kluczową umiejętnością zapewniającą sukces na egzaminie maturalnym z języka angielskiego na poziomie rozszerzonym. Dzięki tej umiejętności zdający może zapewnić sobie aż 34% punktów możliwych do uzyskania: 5 punktów za zadania sprawdzające stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych, 5 punktów za bogactwo językowe w wypowiedzi pisemnej, 4 punkty za poprawność językową w wypowiedzi pisemnej i 3 punkty za zadania na rozpoznawanie struktur leksykalno-gramatycznych. Biorąc pod uwagę, że pozostałe umiejętności językowe sprawdzane na egzaminie maturalnym okazały się dużo łatwiejsze, to właśnie procent punktów uzyskanych za tak zwaną gramatykę jest czynnikiem decydującym o ostatecznym wyniku zdającego i jego ewentualnym miejscu na listach rekrutacyjnych ogłaszanych przez wyższe uczelnie. Dlatego też nie możemy zaniedbywać umiejętności stosowania struktur leksykalno-gramatycznych podczas procesu kształcenia. Uwaga ta w równym stopniu dotyczy obu stron zainteresowanych jak najwyższym wynikiem egzaminu maturalnego, a więc nauczycieli i uczniów.

Podsumowując, należy stwierdzić, że przygotowanie do egzaminu maturalnego z języka angielskiego na poziomie rozszerzonym powinno uwzględniać następujące elementy:

- przyswojenie wszystkich struktur gramatyczno-leksykalnych wskazanych do opanowania na poziomie rozszerzonym w *Informatorze o egzaminie maturalnym*;
- systematyczne rozwiązywanie zadań sprawdzających opanowanie każdej z wymaganych struktur;
- świadome wzbogacanie wypowiedzi pisemnych i ustnych o struktury gramatyczno-leksykalne adekwatne dla danego tematu i formy wypowiedzi;
- systematyczne eliminowanie błędów językowych, ortograficznych i interpunkcyjnych w wypowiedziach pisemnych i ustnych.

Aby spełnić pierwsze dwa punkty, można skorzystać z podręczników uzupełniających poświęconych doskonaleniu tzw. *Use of English* lub ze stron internetowych proponujących zadania na odpowiednim poziomie zaawansowania. Do spełnienia kolejnych dwóch punktów niejednokrotnie wystarczy systematycznie prowadzony notatnik, w którym uczeń zapisuje, które struktury leksykalno-gramatyczne powinien zastosować w danej formie wypowiedzi i zagląda do niego pisząc w szkole lub domu swoje wypowiedzi pisemne czy przygotowując się do wypowiedzi ustnej. Podobny notatnik może być pomocny w eliminowaniu błędów. Uczniowie systematycznie zapisują w nim jakiego rodzaju błędu będą się starali już nie popełnić. Może to być przykładowo lista słów, w których dany uczeń często robi błędy ortograficzne, lub lista zwrotów z przyimkami, z którymi uczeń ma problemy. Taki notatnik powinien odpowiadać indywidualnym potrzebom ucznia. Jeśli uczeń sumiennie będzie do niego zaglądał, to z dużym prawdopodobieństwem przyniesie to spodziewane efekty.

4. Komentarz do wyników egzaminu z języka niemieckiego

POZIOM PODSTAWOWY

ZADANIA ZAMKNIĘTE

Zadanie 1.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający określa główną myśl tekstu (II. 1 a)	5

Zadanie 2.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający stwierdza, czy tekst zawiera określone informacje (II. 1 c)	5

Zadanie 3.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający selekcjonuje informacje (II. 1 d)	5

Zadanie 4.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie tekstu czytanego	6	Zdający selekcjonuje informacje (II. 2 d)	6

Zadanie 5.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie tekstu czytanego	8	Zdający rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu (II. 2 f)	8

Zadanie 6.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie tekstu czytanego	6	Zdający stwierdza, czy tekst zawiera określone informacje (II. 2 c)	6

ZADANIA OTWARTE

Zadanie 7.
Wspólnie z klasą organizujesz w Twojej szkole dzień niemiecki. Twoim zadaniem jest przygotowanie sałatki do degustacji. Napisz do swojego niemieckiego kolegi/niemieckiej koleżanki maila i poproś go/ją o wskazówki.

- **Poinformuj o organizowanym w Twojej szkole dniu niemieckim. (Inf. 1.)**
- **Napisz o zaproszonych gościach. (Inf. 2.)**
- **Opisz program, jaki zaprezentujecie. (Inf. 3.)**
- **Poproś o przepis na sałatkę ziemniaczaną. (Inf. 4.)**

W zadaniu oceniana jest umiejętność przekazania informacji określonych w poleceniu (4 punkty) oraz poprawność językowa (1 punkt).

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający uzyskuje, udziela, przekazuje lub odmawia informacji, wyjaśnień, pozwoleń (IV. 2 b)	Przyznajemy 1 pkt za każdą informację zgodną z poleceniem. Nie przyznajemy punktów za przekazanie informacji, jeżeli błędy językowe zaburzają jej zrozumienie.	0 - 4
POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA	Zdający poprawnie stosuje środki leksykalno-gramatyczne, adekwatnie do ich funkcji (III. 2 e)	1 pkt - błędy stanowiące do 25% liczby wszystkich wyrazów 0 pkt - błędy stanowiące powyżej 25% liczby wyrazów Niezależnie od liczby błędów w pracy zdający otrzymuje 0 punktów, jeżeli uzyskał mniej niż 3 punkty za treść	0 - 1

Zadaniem zdających było komunikatywne przekazanie informacji zawartych w poleceniu. Zdający nie mieli z tym większych problemów. Najczęściej zauważane błędy w przekazie to nieudolne wyrażanie prośby, zwykle była to prośba o sałatkę, a nie o przepis na nią. Niedokładne zrozumienie polecenia powodowało również niewłaściwe użycie czasu – zdający opisywali imprezę, która już się odbyła, używając czasu przeszłego, podczas gdy w tym zadaniu wymagany był czas przyszły lub teraźniejszy. Powodowało to dodatkowe błędy językowe i obniżało ocenę za poprawność.

Zadanie 8.
Postanowiłeś/łaś zrealizować swoje marzenie z dzieciństwa i kupić sobie psa. W liście do kolegi/koleżanki z Niemiec napisz:

- **jakiego psa chcesz kupić i podaj powód, dla którego chcesz go mieć (Inf. 1a, 1b)**
- **w jaki sposób zamierzasz go nabyć i skąd weźmiesz pieniądze (Inf. 2a, 2b)**
- **jak się będziesz nim opiekować i co zrobisz z nim w czasie wakacji (Inf. 3a, 3b)**

- **co o tym pomyśle sądzą Twoi rodzice i spytaj, jakie zdanie na ten temat ma Twój kolega/Twoja koleżanka. (Inf. 4a, 4b)**

W zadaniu oceniana jest umiejętność przekazania informacji (4 punkty), forma (2 punkty), bogactwo językowe (2 punkty) oraz poprawność językowa (2 punkty).

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający uzyskuje, udziela, przekazuje lub odmawia informacji, wyjaśnień, pozwoleń (IV. 2 b)	Informacje w liście są dwuczęściowe. Za każdą informację („kropkę”) przyznajemy: 1 pkt jeżeli zdający przekazał w tekście obydwie jej części 0,5 pkt jeżeli zdający przekazał tylko jedną część 0 pkt jeżeli brakuje obydwu części informacji. Nie przyznajemy punktów za przekazanie informacji, jeżeli błędy językowe zaburzają jej zrozumienie.	0 - 4
FORMA	Zdający wypowiada się w określonej formie z zachowaniem podanego limitu słów (III. 2 f)	Oceniając pracę pod względem formy, bierzemy pod uwagę trzy podkryteria: zgodność tekstu z wymaganą formą (wymagane 5 elementów: odpowiedni zwrot rozpoczynający list, wstęp, rozwinięcie, zakończenie i odpowiedni zwrot kończący list) spójność i logika tekstu objętość pracy w granicach określonych w poleceniu (120-150 słów). Niezależnie od stopnia realizacji poszczególnych kryteriów zdający otrzymuje 0 punktów, jeżeli: - praca zawiera mniej niż 3 z 5 wymaganych elementów formy - praca zawiera więcej niż 200 słów.	0 – 2
BOGACTWO JĘZYKOWE	Zdający zna proste struktury leksykalno-gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi (I. 1)	Oceniając pracę pod względem bogactwa językowego, bierzemy pod uwagę zróżnicowanie struktur gramatycznych oraz słownictwa 2 pkt. – zróżnicowane struktury gramatyczne, bogate słownictwo 1 pkt – mało zróżnicowane struktury gramatyczne, mało urozmaicone słownictwo 0 pkt. – niezróżnicowane struktury gramatyczne, ubogie słownictwo Niezależnie od jakości języka w pracy zdający otrzymuje 0 punktów, jeżeli: - praca liczy mniej niż 60 słów, czyli 50% wymaganego limitu - zdający przekazał mniej niż połowę informacji, czyli uzyskał mniej niż 2 punkty za treść	0 – 2

POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA	Zdający poprawnie stosuje środki leksykalno-gramatyczne, adekwatnie do ich funkcji (III. 2 e)	2 pkt. - błędy stanowiące 0 - 15% liczby wszystkich wyrazów 1 pkt - błędy stanowiące 15% - 25% liczby wszystkich wyrazów 0 pkt. - błędy stanowiące powyżej 25% liczby wyrazów Niezależnie od liczby błędów w pracy zdający otrzymuje 0 punktów, jeżeli: - praca liczy mniej niż 60 słów, czyli 50% wymaganego limitu - zdający przekazał mniej niż połowę informacji, czyli uzyskał mniej niż 2 punkty za treść.	0 – 2

W tym zadaniu zdający często tracili punkty za niekomunikatywne przekazanie treści. Czasami informacje były niezrozumiałe z powodu używania angielskich lub polskich słów na określenie psa lub jego rasy (dog, owczarek). Często zdający tracili punkty za poprawność i bogactwo językowe, ponieważ nie przekazali w sposób komunikatywny przynajmniej połowy wymaganych informacji. Można było jednak zauważyć u większości zdających, że pisali ze świadomością wymagań formy, tzn. znali typowe dla listu prywatnego zwroty rozpoczynające i kończące list, mieli opanowane zdania potrzebne we wstępie i zakończeniu oraz nie przekraczali wyznaczonego limitu słów – dzięki temu zdobywali punkty za to kryterium.

POZIOM ROZSZERZONY – część I

ZADANIA OTWARTE

Zadanie 1.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Przetwarzanie tekstu	5	Zdający stosuje zmiany struktur leksykalno-gramatycznych, rejestru, stylu lub formy tekstu. (V. 2 b)	2,5

Zadanie 2.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Reagowanie językowe	5	Zdający poprawnie stosuje środki językowe, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej. (IV. 2 c)	2,5

Zadania te były najtrudniejsze i najlepiej różnicowały zdających. Ci, którzy otrzymywali wysokie punkty za poprawność językową w wypracowaniu, zwykle zdobywali punkty również w tych zadaniach.

Zadanie 3.

W zadaniu oceniana jest treść (5 punktów), kompozycja (4 punkty), bogactwo językowe (5 punktów) oraz poprawność językowa (4 punkty).

Zdający mógł zredagować wypowiedź na jeden z trzech zaproponowanych w zadaniu tematów. Ocena pod względem kryterium treści jest powiązana z tematem, pozostałe kryteria (kompozycja, bogactwo językowe oraz poprawność językowa) są identyczne niezależnie od tematu wybranego przez zdającego.

Temat 1.
Dla wielu ludzi zawieranie małżeństwa to przeżytek. Wyraź swoją opinię na ten temat w formie rozprawki, podając argumenty za i przeciw.

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający tworzy tekst w postaci dłuższej wypo-wiedzi pisemnej uwzględniającej przedstawianie i uzasadnianie opinii własnych i innych osób (III. 2 d)	Wymagamy pracy, w której zdający: formułuje wypowiedź zgodną z tematem, tj. odnosi się do zawierania małżeństwa, uwzględnia argumenty za i przeciw prawidłowo formułuje tezę adekwatną do tematu, odnosi się w tezie do wad i zalet zawierania małżeństwa omawia temat, trafnie dobierając argumenty za i przeciw dokonuje podsumowania tematu.	0 - 5

Temat 2.
Opisz imprezę sportową, zorganizowaną ostatnio przez uczniów Twojej szkoły, w której uczestniczyłeś/łaś jako kibic.

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający tworzy tekst w postaci dłuższej wypo-wiedzi pisemnej uwzględniającej opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności (III. 2 a)	Wymagamy pracy, w której zdający: formułuje wypowiedź zgodną z tematem, tj. w opisie uwzględnia imprezę sportową, uczniów jako organizatorów oraz siebie jako kibica przedstawia istotne informacje na temat opisywanego zdarzenia, tj. miejsca, przebiegu, zachowania widzów opisuje imprezę sportową, zachowując logiczny porządek przedstawia swoje opinie i uzasadnia je.	0 - 5

Temat 3.
Wymyślony przez Ciebie obcokrajowiec przybywa nieoczekiwanie z wizytą do Polski. Napisz opowiadanie o przygodzie, jaką przeżył w pierwszym dniu wizyty w Twojej miejscowości.

Kryterium	Standard	Ocenianie	Punktacja
TREŚĆ	Zdający tworzy tekst w postaci dłuższej wypowiedzi pisemnej uwzględniającej relacjonowanie wydarzeń (III. 2 b)	Wymagamy pracy, w której zdający: formułuje wypowiedź zgodną z tematem, tj. relacjonuje nieoczekiwaną wizytę obcokrajowca w swojej miejscowości oraz przygodę, którą przeżył pierwszego dnia swojego pobytu określa czas, miejsce wydarzeń i bohaterów logicznie odtwarza wydarzenia prowadzące do wydarzenia głównego szczegółowo przedstawia wydarzenie główne przekonująco opisuje reakcje ludzi lub/i przedstawia wnioski i konsekwencje wydarzenia.	0 - 5

Pozostałe elementy, tj. kompozycja i poziom języka były oceniane zgodnie z kryteriami zawartymi w Informatorze maturalnym.

Najpopularniejszą formą była, jak co roku, rozprawka, która jest formą najczęściej ćwiczoną w szkole. Do jej popularności wśród zdających przyczynił się również temat małżeństwa, który mieścił się w sferze zarówno zainteresowań, jak i przemyśleń zdających. Dość popularny był też opis imprezy sportowej, temat ten był bliski doświadczeniom zdających.

POZIOM ROZSZERZONY – część II

ZADANIA ZAMKNIĘTE

Zadanie 4.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający stwierdza, czy tekst zawiera określone informacje (II. 1 c)	5

Zadanie 5.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający określa główne myśli poszczególnych części tekstu (II. 1 b)	5

Zadanie 6.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie ze słuchu	5	Zdający selekcjonuje informacje (II. 1 d)	5

Zadanie 7.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie tekstu czytanego	4	Zdający selekcjonuje informacje (II. 2 d)	4

Zadanie 8.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie tekstu czytanego	5	Zdający określa główne myśli poszczególnych części tekstu (II. 2 b)	5

Zadanie 9.

Obszar standardów	Liczba jednostek testu	Standard	Liczba punktów
Rozumienie tekstu czytanego	6	Zdający rozpoznaje różnorodne struktury leksykalno-gramatyczne w podanym kontekście (II. 2 j)	3

5. Czy błędy językowe w wypracowaniach na poziomie rozszerzonym są związane z metodą komunikatywną?

Pisanie własnego tekstu w języku obcym należy (obok mówienia) do najtrudniejszych sprawności językowych, wymaga bowiem przełożenia teorii na praktykę, czyli czynnego użycia języka. Napisany tekst najlepiej pokazuje umiejętności autora, ale równocześnie bezlitośnie obnaża wszystkie jego braki. Z lektury można wyciągnąć wnioski dotyczące nie tylko zaawansowania językowego autora, można również odczytać jego sposób myślenia, ocenić logikę wywodu.

Ogólne wyniki dotyczące umiejętności pisania przez maturzystów wypracowania w języku niemieckim świadczą o tym, że nie jest to dla nich trudne zadanie (współczynnik łatwości wynosi 0,74). Ale czy maturzyści rzeczywiście potrafią dobrze pisać? Za co właściwie dostają punkty?

Gdy czytamy jakiś tekst, to oczekujemy, że będzie on interesujący, a jeśli nie interesujący (bo ileż może być interesujących rozprawek na ten sam temat?), to przynajmniej logiczny. Jest to podstawowy element oceny tekstu. Ważnym wyznacznikiem oceny treści jest również zgodność z tematem. Wydaje mi się, że w języku obcym ten element jest nawet ważniejszy niż w ojczystym, gdyż wciąż jeszcze, choć o wiele rzadziej, zdarzają się uczniowie, którzy dzięki świetnej fotograficznej pamięci są w stanie nauczyć się kilku wypracowań zapisanych w obcym języku na pamięć, zupełnie ich nie rozumiejąc. Odtwarzają najbliższe wymaganemu tematowi na egzaminie, a my zastanawiamy się, dlaczego uczeń, pomimo znakomitego posługiwania się językiem, tak daleko „odszedł od tematu". Egzaminatorzy często mają dylemat, czy rzeczywiście powinni drastycznie obniżyć punktację za treść, bo „przecież to taki ładny niemiecki". Dopiero, gdy dostrzegą, że inne umiejętności zostały przez niego słabo opanowane, pozbywają się wyrzutów sumienia. Bo czy naprawdę ktoś może napisać znakomite językowo wypracowanie, jeśli niezbyt dobrze rozumie teksty do słuchania i czytania? Raczej należy podejrzewać, że odtwarza tekst z pamięci, a odtwarzanie tekstu nie jest przecież umiejętnością samodzielnego pisania.

Liczba punktów za treść stanowi według obowiązujących kryteriów ponad ¼ wszystkich punktów za wypracowanie, więc jest o co powalczyć. I trzeba przyznać, że tegoroczni zdający walczyli: ponad 60% uczniów zdobyło maksymalną liczbę punktów za to kryterium. Zanotowaliśmy tylko jeden przypadek całkowitego minięcia się z tematem. Był to właśnie przypadek odtwarzania tekstu z pamięci z nieudolną próbą dostosowania go do wymogów tematu.

Kara za pracę nie na temat jest sroga: zdający nie otrzymuje żadnych punktów za wypracowanie, a to automatycznie 36% punktów mniej w całkowitej punktacji.

Tych zdających, którzy według kryteriów „napisali wypowiedź znacznie odbiegającą od tematu", czyli zdobyli 1 punkt za treść, było w tym roku 34. Warto bliżej przyjrzeć się tym przypadkom. Otóż okazało się, że 33 spośród wypracowań zdających to opowiadania, a tylko jedno to opis. Prawie 70% nisko ocenionych opowiadań ma jeden zasadniczy mankament: trudno je nazwać opowiadaniami. Zdający zwiedzeni pozorną łatwością tematu ochoczo go wybierali: obcokrajowiec miał przybyć nieoczekiwanie do Polski i w pierwszym dniu swego pobytu w miejscowości zdającego przeżyć przygodę. Niestety, zapomnieli o jednym: na opowiadanie trzeba mieć pomysł, w tym przypadku przygoda powinna być motywem przewodnim. Tymczasem była to zwykle relacja ze spędzonego

wspólnie dnia, w którym z trudem można było dopatrywać się jakiejś przygody, a już na pewno nie można było stwierdzić, gdzie jest punkt kulminacyjny opowiadania. Zwykle zdający opisywali zwiedzanie miasta, wspólne posiłki w domu lub restauracji i obowiązkowe wyjście do dyskoteki. Niektórzy potraktowali spotkanie z cudzoziemcem jako swoją przygodę i uznali, że w ten sposób temat będzie zrealizowany. Zdarzało się również, że autorzy zapomnieli, że cudzoziemiec miał pojawić się w Polsce nieoczekiwanie, więc opisywali ucznia biorącego udział w wymianie młodzieży (pojawiał się planowo). Zdarzało się również, że zjawiał się „z powietrza", tzn. nie zostały opisane żadne okoliczności jego przyjazdu do Polski.

Przy analizie tych prac nie sposób było nie zauważyć, że ponad połowa z nich jest również bardzo słaba językowo: za poprawność przyznano najwyżej jeden punkt lub wcale. Około 30% autorów tych opowiadań otrzymało 2 punkty za poprawność, powstały bowiem teksty dość słabe językowo. Znalazło się jednak 5 prac (ok. 15%) napisanych dość poprawnie. W pułapkę „łatwości" opowiadania wpadają więc wszyscy uczniowie, lecz częściej ci z mniejszymi umiejętnościami językowymi.

Drugim elementem kryteriów oceny wypracowania, za który zdający zdobywali w większości maksymalną liczbę punktów, jest kompozycja. W tym kryterium nie są postawione zbyt wysokie wymagania, więc większości zdających udaje się je spełnić. Muszą po prostu pamiętać, by ich tekst miał wstęp, rozwinięcie i zakończenie, był w miarę logiczny i zmieścił się w określonym limicie słów.

Nasz zachwyt nad tegorocznymi wypracowaniami mija, gdy zaczynamy przyglądać się wynikom dotyczącym poziomu oceny jakości języka.

Za bogactwo językowe zdający otrzymali wprawdzie dość wysokie wyniki (średni wynik za to kryterium to ok. 3,4 punktu na 5), ale trzeba pamiętać, że kryterium to jest najbardziej intuicyjne, a więc najmniej obiektywne ze wszystkich. Wątpię, by dziesięciu filologów zgromadzonych w jednej sali zgodziło się co do tego, że np. słownictwo i frazeologia użyte w danym wypracowaniu są już „urozmaicone i na poziomie zaawansowanym", czy też może jeszcze „na poziomie średniozaawansowanym". Jest to zagadnienie trudne do sprecyzowania, siłą rzeczy budzi więc kontrowersje. Wprawdzie zakres wymaganych struktur gramatycznych został określony w *Informatorze maturalnym,* lecz wykaz ten zawiera również struktury do opanowania biernego, tzn. zdający powinni je rozpoznawać i rozumieć, lecz niekoniecznie stosować. Nie wyodrębniono struktur do opanowania czynnego, a szkoda, bo to mogłoby ułatwić ocenianie bogactwa językowego.

Wskaźnik łatwości za ostatni element kryteriów oceny wypracowania – poprawność językową – wynosi 0,49, czyli zalicza się już do kategorii „trudne". Można oczywiście zauważyć, że wskaźnik ten jest nieco wyższy przy rozprawkach, a niższy przy opowiadaniach i opisach, lecz różnice te są niewielkie, więc trudno mówić o jakiejś zależności między poprawnością językową a wybraną formą wypowiedzi.

Skoro zdający tracą najwięcej punktów w tej kategorii i wiemy już, że robią dużo błędów, postanowiłam przyjrzeć się, jakie to są błędy i zastanowić, dlaczego uczniowie je popełniają.

Język niemiecki, zresztą zupełnie niesłusznie, jest powszechnie postrzegany jako język dość trudny, głównie z powodu odmiany rzeczownika i czasownika. Są to jednak zagadnienia wprowadzane na początku nauki i powinny być dobrze opanowane przez uczniów, którzy wybrali poziom rozszerzony. Decyzja o zdawaniu egzaminu na tym poziomie oznacza zwykle, że zdający uczyli się tego języka co najmniej od gimnazjum i to

w zwiększonym wymiarze godzin. Spodziewamy się więc raczej błędów w bardziej zaawansowanych strukturach gramatycznych, np. w zdaniach złożonych, przydawce lub stronie biernej.

Tymczasem po analizie 100 wypracowań okazało się, że te przewidywania niespecjalnie się sprawdziły. Ponad 25% wszystkich błędów stanowią błędy w rodzaju rzeczownika lub w formie liczby mnogiej. Oznacza to, że uczniowie uczą się słownictwa niedokładnie: znają rzeczownik, lecz rodzajnik nie jest już dla nich istotny. Często są bardzo niekonsekwentni, potrafią na tej samej stronie zmieniać pogląd o tym, jakiego właściwie rodzaju jest dany rzeczownik. Bardzo często nie używają rodzajników wcale, co też jest błędem. Przyczyny tej „rodzajnikowej niefrasobliwości" mogą być różne.

Po pierwsze polscy uczniowie nie są przyzwyczajeni do określania rodzaju przy pomocy rodzajnika, wszak w języku polskim nie ma takiego zjawiska, rodzaj rozpoznaje się zwykle po końcówce fleksyjnej. Po drugie nieprawidłowy rodzajnik (lub jego brak) właściwie nie wpływa na komunikatywność wypowiedzi, więc uczniowie nie postrzegają tego problemu jako ważnego. Trzecią przyczyną jest dodatkowa trudność: rodzaje tych samych rzeczowników w języku polskim i niemieckim są często różne, a uczniowie mają tendencję do przyjmowania rodzaju rzeczownika z języka ojczystego. Błędy w tegorocznych pracach dobitnie o tym świadczą.

Oto przykłady najczęściej występującej interferencji rodzajowej:

Rodzaj rzeczownika w języku niemieckim	Najczęstszy błąd zdających
der Himmel (rodzaj męski)	*das Himmel – bo: niebo*
der Kopf (rodzaj męski)	*die Kopf – bo: głowa*
der Besuch (rodzaj męski)	*die Besuch – bo: wizyta*
die Ankunft (rodzaj żeński)	*der Ankunft – bo: przyjazd*
die Party (rodzaj żeński)	*das Party – bo: przyjęcie*
die E-Mail (rodzaj żeński)	*der E-Mail – bo: e-mail*
das Ehepaar (rodzaj nijaki)	*die Ehepaar – bo: para małżeńska*
das Mädchen (rodzaj nijaki)	*die Mädchen – bo: dziewczyna*
das Jahr (rodzaj nijaki)	*der Jahr – bo: rok*
das Argument (rodzaj nijaki)	*der Argument – bo: argument*

Inną grupę stanowią rzeczowniki, w których uczniowie nagminnie mylą rodzaj i to nie pod wpływem języka ojczystego. Być może świadomość częściowej niezgodności rodzajów powoduje, że robią błędy w rzeczownikach, w których rodzaje są zgodne w obu językach. Przedstawione przykłady błędów mają zilustrować również to, że są one popełniane w słownictwie na poziomie podstawowym, a więc poznanym na początku nauki i przynajmniej teoretycznie często powtarzanym.

Rodzaj rzeczownika w języku niemieckim	Najczęstszy błąd zdających
der Mensch (rodzaj męski) – człowiek	*das Mensch*
die Person (rodzaj żeński) – osoba	*das / der Person*
das Leben (rodzaj nijaki) – życie	*die Leben*

Co wpływa na błędy w liczbie mnogiej rzeczowników, nie sposób stwierdzić, ale jedno jest pewne: przyczyna tkwi u źródeł nauki języka. Jeśli nie przyzwyczaimy uczniów od

pierwszego roku nauki, że muszą uczyć się rzeczowników niemieckich razem z rodzajnikiem i formą liczby mnogiej, to trudno później wyplenić tę niefrasobliwość, zwłaszcza, że jak już wspomniałam, rodzaj rzeczownika ma znikomy wpływ na komunikatywność wypowiedzi.

Ale skoro to ¼ wszystkich błędów, to może właśnie od tego należy zacząć – po prostu wymagać precyzji. Przecież uczniowie i tak muszą uczyć się słówek, więc położenie nacisku na to, by uczyli się ich razem z rodzajnikiem, nie powinno być dodatkowym obciążeniem.

Drugie zagadnienie, w którym abiturienci mieli duży problem, dotyczy również rzeczownika, a konkretnie jego deklinacji. Błędy w odmianie rzeczownika stanowiły około 20% wszystkich błędów. W tym zagadnieniu wyraźnie można zauważyć błędy wynikające z różnicy między językiem polskim a niemieckim. W deklinacji rzeczowników w języku niemieckim istnieją cztery przypadki, podczas gdy w polskim jest ich siedem. Największe nieporozumienia powodował „polski" miejscownik nieistniejący w języku niemieckim. Myśląc po polsku, uczniowie najczęściej zastępowali go niemieckim celownikiem. Oto przykłady:

On został lekarzem. – Er ist dem Arzt geworden.
On był politykiem. – Er war dem Politiker.
Tym sposobem … – Dieser Weise

Czasowniki w dwóch pierwszych przykładach: *werden – stawać się* oraz *sein – być* są czasownikami niezbędnymi do komunikacji. Poznaje się je w pierwszym roku nauki. Rzeczownik występujący po nich powinien być zawsze w mianowniku. W powyższych przykładach wystąpiły jeszcze inne błędy, też na poziomie podstawowym. Przed nazwami zawodów nie używa się rodzajników, więc pierwsze zdanie powinno brzmieć: *Er ist Arzt geworden.* W drugim natomiast powinien być użyty rodzajnik nieokreślony, więc poprawne zdanie to *Er war ein Politiker.* W trzecim przykładzie prawidłowa wersja wymaga użycia przyimka *auf* i rzeczownika w bierniku: *Auf diese Weise.* Niestety takie błędy były nagminne.

Trzecie miejsce w kategorii częstości występowania zajęły błędy w szyku wyrazów w zdaniach – około 16%. Liczba błędów w tym akurat zagadnieniu nie jest zaskakująca. Wszak nauczyciele języka niemieckiego nieustająco próbują uzmysłowić zupełnie do tego nieprzyzwyczajonym polskim uczniom, że w niemieckich zdaniach „Ordnung muss sein" – musi być porządek. Choć zdaję sobie sprawę, że jest to pewne uproszczenie, cały problem szyku wyrazów w zdaniach można sprowadzić do trzech łatwych zasad:

- **Jeśli zdanie rozpoczynamy od podmiotu, to po nim musi być orzeczenie.**
- **Jeśli zdanie rozpoczynamy od czegoś innego niż podmiot, np. okolicznika czasu, to musimy zastosować szyk przestawny: najpierw orzeczenie, po nim podmiot.**
- **Jeśli chcemy napisać zdanie poboczne, to musimy zastosować szyk końcowy, czyli zaraz po spójniku podmiot, a na końcu zdania orzeczenie.**

Wydawać by się mogło, że uczniowie robią najwięcej błędów w tym ostatnim przypadku, ale lektura wypracowań nie potwierdziła tych podejrzeń. To w zdaniach prostych uczniowie robią najwięcej błędów w szyku wyrazów, a to znów podstawy!

Kolejne zagadnienia gramatyczne sprawiające problem piszącym w języku niemieckim to użycie czasu przeszłego złożonego *Perfekt,* odmiana czasowników w czasie teraźniejszym i przeszłym prostym *Präteritum* oraz prawidłowe użycie przyimków. Błędy w tych zagadnieniach stanowią po około 10% wszystkich popełnianych błędów.

Czas przeszły *Perfekt* to zjawisko gramatyczne zupełnie odmienne od czasu przeszłego w języku polskim, gdyż wymaga użycia dwóch elementów – odmiennego czasownika posiłkowego *haben* lub *sein* oraz nieodmiennego imiesłowu czasu przeszłego *Partizip II.* Zasada tworzenia tego imiesłowu jest dość prosta, lecz nie dotyczy wszystkich czasowników. W grupie tzw. czasowników mocnych tworzy się imiesłowy w sposób nieregularny. Nie ma tu żadnej reguły, po prostu trzeba się ich nauczyć precyzyjnie na pamięć. I tu znowu zabrakło naszym zdającym wytrwałości, bo najwięcej błędów pojawiło się właśnie przy tych imiesłowach.

Zaskoczeniem była liczba błędów w odmianie czasownika w czasie teraźniejszym, na poziomie rozszerzonym właściwie nie powinny się one już pojawiać.

Najwięcej błędów w czasie przeszłym *Präteritum* pojawiło się w odmianie czasowników modalnych *müssen (musieć), können (móc, potrafić)* oraz czasownika *haben (mieć).* Prawidłowe formy tych czasowników w czasie przeszłym to *ich musste (musiałem), ich konnte (mogłem)* oraz *ich hatte (miałem).* Zdający bardzo często dodawali w nich przegłos i pisali *ich müsste, ich könnte, ich hätte.* Dodanie przegłosu spowodowało zmianę trybu – powstał tryb przypuszczający, co oczywiście często sprawiało, że zdanie było nielogiczne.

We wszystkich czasach pojawiły się błędy w użyciu czasowników zwrotnych, niestety również często różniących się w języku polskim i niemieckim. Najczęściej powtarzające się błędy w tegorocznych wypracowaniach pojawiły się w czasownikach *passieren – zdarzać się*, *heiraten – żenić się, zustimmen – zgadzać się, befürchten – obawiać się, erscheinen – pojawiać się.* Przy wszystkich tych czasownikach uczniowie dodawali niepotrzebnie słowo *sich.*

Błędy w użyciu przyimków to oddzielny rozdział. Jeśli chciałoby się zbadać interferencję języka polskiego na język niemiecki, to jest to zagadnienie, w którym przykładów jest bez liku. W tegorocznych pracach również było je widać bardzo wyraźnie. Oto kilka najczęściej występujących błędów:

W języku polskim	Uczniowie pisali	Powinno być
Przez 3 godziny	*Durch 3 Stunden*	*3 Stunden lang*
zapomnieć o czymś	*vergessen über etwas*	*vergessen etwas*
we dwoje	*in zwei*	*zu zweit*
mówić po niemiecku	*in / auf Deutsch sprechen*	*Deutsch sprechen*

Jeśli weźmiemy pod uwagę tylko statystykę częstości występowania błędów w poszczególnych kategoriach, możemy stwierdzić, że zdający popełnili zaskakująco mało błędów w użyciu przydawki (to tylko około 4% wszystkich błędów), choć jest to zagadnienie wyjątkowo „błędogenne". Przymiotnik z każdym rodzajnikiem otrzymuje inne końcówki, które dodatkowo zmieniają się w odmianie przez przypadki. Właściwie można by zaryzykować stwierdzenie, że próba nauczenia wszystkich uczniów prawidłowego użycia przydawki, to przysłowiowa „walka z wiatrakami". Lecz nie łudźmy się, nasi tegoroczni zdający nie opanowali nagle tajemniczym sposobem tego zagadnienia lepiej niż inne, lecz

po prostu wykazali się sprytem. Przymiotnik w funkcji przydawki był stosowany przez nich niezwykle rzadko. Ten sam komentarz mógłby dotyczyć stosowania strony biernej.

Najmniej błędów zdający robili w składni, lecz i tu zastanawiają pomyłki powtarzające się w wielu pracach. Zagadnienia, nad którymi trzeba pracować szczególnie mocno, to na przykład zdania czasowe ze spójnikami *als* i *wenn (gdy, podczas gdy).* Dobra znajomość takich zdań potrzebna jest przede wszystkim osobom chętnie piszącym opowiadania, gdzie często trzeba przedstawiać kolejność zdarzeń. Piszący najczęściej używali spójnika *wenn*, co w połączeniu z czasem przeszłym najczęściej powodowało błędy. Spójnik *wenn* był poza tym często mylony z wyrazem pytającym *wann? – kiedy?* Pisząc o zdaniach tego typu, muszę wspomnieć, że uczniowie często zastępują tego typu zdania konstrukcją imiesłowową, często używaną w języku polskim, lecz prawie już niestosowaną w języku w języku niemieckim. I tak np. zamiast *Als er zum Abitur lernte, …* piszą *Lernend zum Abitur*, …bo po polsku częściej powiemy *Ucząc się do matury, …*

Wśród wszystkich błędów językowych dość sporą grupę stanowiły błędy leksykalne. Nie sposób odnieść się do wszystkich, lecz spróbuję opisać pewne typowe, dość często powtarzające się błędy. Nie jestem w stanie obliczyć częstości występowania tych błędów, więc wymienię je w przypadkowej kolejności, próbując określić ich prawdopodobną przyczynę. I tak jako pierwsze wymienię błędy spowodowane interferencją języka angielskiego. Wprawdzie współczesny język niemiecki jest wręcz „naszpikowany" anglicyzmami, które już oficjalnie funkcjonują w słownikach, lecz wciąż jeszcze napisanie np. *Poland* zamiast *Polen i old* zamiast *alt* jest jednoznaczne z popełnieniem błędów leksykalnych.

Inny rodzaj błędów to tzw. „falsche Freunde" – fałszywi przyjaciele, czyli wyrazy podobnie brzmiące w języku ojczystym, lecz niestety mających nieco inne, a czasem zupełnie inne znaczenie. I tu „królował" niewłaściwie używany czasownik *telefonieren,* podobny do polskiego *telefonować do kogoś* i tak właśnie przez piszących używany. Tymczasem czasownik ten oznacza *rozmawiać z kimś przez telefon,* i tylko *w* takim kontekście może być użyty. Chcąc napisać, że ktoś zadzwonił, piszący powinien zastosować słowo *anrufen.* Innym przykładem jest wyraz *passieren,* podobny do polskiego *pasować*, a oznaczający *zdarzać się.* Można sobie łatwo wyobrazić, jakie nieporozumienia to powodowało.

Trzecią „błędogenną" grupę stanowiły wyrazy pokrewne, tworzone od tego samego trzonu, lecz mające różne znaczenia. Najwięcej błędów pojawiało się, gdy zdający chciał napisać: *W tym przypadku zrobiłbym inaczej.* Należało tu użyć zwrotu *In diesem* ***Fall****.* Tymczasem często pojawiało się w tym kontekście słowo *Zufall* oznaczające przypadek, zbieg okoliczności. Inny przykład mechanizmu tego błędu ilustruje użycie wyrazu *Unfall* oznaczającego wypadek drogowy. Często mylony był też czasownik *denken (myśleć)* z *nachdenken (zastanawiać się), stehlen (kraść) z bestehlen (okraść)* lub *öffentlich (publiczny) z offen (otwarty).*

Rzeczowniki złożone to takie zagadnienie w języku niemieckim, które często wykorzystywane jest przez satyryków, by unaocznić specyfikę tego języka. Można wymyślić tak długie złożenie, że będzie ono zajmowało całą linijkę i doprowadzić się do łez ze śmiechu, próbując je wymówić. Jeśli do tego pomyli się kolejność wyrazów, to utworzone słowo będzie oznaczało zupełnie co innego. Byłoby dziwne, gdyby wśród tegorocznych prac nie pojawiły się błędy tego typu. Uśmiech wywołało np. zdanie *Ich habe* ***Taschengeld*** *geöffnet.* oznaczające ni mniej, ni więcej *Otworzyłem kieszonkowe.* Zdający miał najpewniej na myśli ***Geldtasche***, czyli portmonetkę.

Bardzo częstym błędem wynikającym z różnic w konstrukcji języka niemieckiego i polskiego było nadużywanie słowa *sein – być.* Po polsku powiemy przecież *W Krakowie jest dużo zabytków.* Po niemiecku w takich kontekstach należy użyć konstrukcji *es gibt.* Mimo że konstrukcja ta wprowadzana jest w pierwszym roku nauki języka, wciąż sprawia problemy.

Często zdający mylili również znaczenie takich podstawowych słów jak np. *kommen – gehen (przychodzić – iść), geben – bekommen (dawać – otrzymywać), bringen – holen (zanosić – przynosić).*

Powinnam wspomnieć również o błędach frazeologicznych zdarzających się głównie dlatego, że uczniowie częściej uczą się pojedynczych słówek, a rzadziej całych zwrotów. W taki sposób powstało np. zdanie *Er hat das Hotel erledigt.* Zapewne miało oznaczać *Załatwił (zamówił) hotel.* Słowo *erledigen* oznacza wprawdzie *załatwić*, lecz może być użyte w znaczeniu załatwiania jakiejś sprawy, czyli zakończenia jakiegoś przedsięwzięcia sfinalizowaniem go.

Inne błędy leksykalne wynikały prawdopodobnie z nieprecyzyjnego uczenia się słownictwa. Nie mam tu na myśli nagminnego mylenia i opuszczania rodzajników, bo o tym już pisałam w innym miejscu, lecz niedokładne zapamiętanie słowa, bądź mylenie słów podobnie brzmiących. I tak można było zauważyć, że pojawiły się *ein Deutschländer* zamiast *ein Deutscher; Raststelle* zamiast *Raststätte; große Lohne* zamiast *großes Loch; Gedicht z*amiast *Geschichte.*

Napisanie wypracowania w warunkach egzaminacyjnych, tzn. bez słownika i żadnej innej pomocy pokazuje rzeczywiste umiejętności językowe zdających. Z mojej analizy wynika, że największy problem spowodowany jest brakami w opanowaniu podstawowych właściwości języka niemieckiego, tzw. „podstawach". Trudno oprzeć się zadaniu następującego pytania: Czy nie zawiniła trochę metoda komunikatywna, którą propagujemy od przynajmniej 7 lat przez stosowanie bardzo liberalnych kryteriów oceniania tekstu na poziomie podstawowym? Wszak mówimy to bardzo wyraźnie: „dopóki coś rozumiemy – nagradzamy". Czytając prace maturalne na poziomie podstawowym, zastanawiam się często, czy nasz liberalizm nie posunął się za daleko …

W pierwszych latach zmian systemu, zasad egzaminowania problem komunikatywnego uczenia języków obcych był priorytetowy, trzeba było „otworzyć" młodzież na Europę i świat. Ale idziemy naprzód i przed nami zmiany: nasza młodzież będzie uczyła się języków obcych o wiele dłużej, więc i na maturze będziemy mogli wymagać więcej.

Myślę, że ta analiza jest również diagnozą. I że nauczyciele jak zwykle znajdą „złoty środek".